

DĖL PASYVINIŲ VEIKSMAŽODŽIO FORMŲ BŪSENOS REIKŠMĖS

E. GENIUŠIENĖ

1. Daugelyje slavų, germanų, romanų ir kitų kalbų pasyvinės veiksmažodžio formos gali reikšti procesą (= procesinė reikšmė) ir būseną (= statinė reikšmė)¹. Tai pasakytina ir apie lietuvių kalbos pasyvines formas, plg. *Visi privargo, kol durys buvo atidarytos* ir *lėjęs pamačiau, kad durys buvo atidarytos*². Pirmame sakinyje pasyvinė forma žymi įvykusį praeitą veiksmą, t. y. turi procesinę reikšmę. Antrame sakinyje tokia pat forma žymi daikto būseną, kuri yra įvykdyto veiksmo rezultatas, t. y. turi statinę reikšmę.

Visų pirma kyla klausimas, ar pasyvinės formos su būsenos reikšme laikytinos veiksmažodžio neveikiamosios rūšies formomis, ar dalyvio junginiu su jungtimi ir priskirtinos prie statinio vardažodinio tarinio. Atrodytų, tai iš dalies yra terminologijos klausimas ir priklauso nuo pasyvo apibrėžimo ir nuo to, kuris požūris yra patogesnis, nagrinėjant šias formas. A. Jakulienė laiko pasyvo požymiu procesualumą ir todėl formas su statine reikšme priskiria prie statinio vardažodinio tarinio³. Tačiau, atrodo, galima ir kitokia nuomonė, jeigu laikysimės įprasto tranzityvinių veiksmažodžių pasyvo apibrėžimo (kad pasyvas žymi, jog sakinio veiksnį atitinka veiksmo objektas⁴), nes tame apibrėžime nėra sąlygos, kad pasyvas gali turėti tik procesinę reikšmę. Primesti pasyvui procesualumą kaip būtiną požymį lyg ir nėra pagrindo: juk ir patys veiksmažodžiai gali būti skirstomi į veiksmo ir būsenos veiksmažodžius⁵.

Pateiksime keletą argumentų, remiančių antrąjį požūrį.

¹ Čia būsenos sąvoka suprantama kitaip, negu N. Sližienės, kuri „rezultatines būsenos“ reikšme laiko visų sudurtinių atliktinių aktyvo ir pasyvo formų reikšmę, t. y. perfektinę reikšmę. Žr. N. Sližienė, Sudurtinių atliktinių veiksmažodžio laikų reikšmės ir vartojimas, „Lietuvių kalbos gramatikos tyrinėjimai“, V., 1969, p. 17.

² Pasyvinių formų reikšmės klausimą šia plotme liečia A. Jakulienė. Norėdami pratęsti svarstymą, pateikiame jos pavyzdžius. Žr. A. Jakulienė, Lietuvių kalbos pasyvo formavimasis ir sangrąžiniai veiksmažodžiai, „Baltistika“, 1968, IV(2), p. 211.

³ A. Jakulienė, ten pat, p. 211.

⁴ Žr. J. Jablonskis, Rinktiniai raštai, I, V., 1957, p. 296; Lietuvių kalbos gramatika, II, V., 1971, p. 46.

⁵ Plg. A. Paulauskienė, Dabartinės lietuvių kalbos veiksmažodis, V., 1971, p. 3–6.

(1) Procesinė ir statinė reikšmės nėra diferencijuotos formaliai, jos priklauso grynai nuo konteksto; vadinasi, statinė pasyviųjų formų reikšmė yra kontekstinė. Be to, gana dažnai kontekstas yra „abejingas“ procesinei ar statinei formos reikšmei, ir tada neįmanoma pasakyti, kurią reikšmę ši forma turi – tokiais atvejais paprastai ir nėra reikalo jas skirti.

(2) Pasyvinės formos – nesvarbu, ar jos yra procesinės ar statinės reikšmės – yra išvestinės iš aktyviųjų, o konstrukcijos su pasyvine forma yra atitinkamų aktyviųjų konstrukcijų transformai. Neabejotina, kad formaliai pasyvinės konstrukcijos ir su statine veiksmažodžio formos reikšme yra aktyviųjų konstrukcijų transformai. Transformacija gali būti lydima tam tikro reikšmės pakeitimo, ir tada retransformacija nebūtina ir nevisada įmanoma. Tokios transformacijos pavyzdys ir yra konstrukcijos su statine pasyvinės formos reikšme⁶. Šiuo atveju veiksmažodžio formos reikšmės pakeitimas /procesas ⇒ būseną/ tam tikrame kontekste yra reguliarus ir iš anksto nusakomas.

(3) Statinė reikšmė sinchroniniu požiūriu yra antrinė procesinės reikšmės atžvilgiu: procesinę reikšmę turi visos pasyvinės formos, visai kaip atitinkamų veiksmažodžių aktyvinės formos turi tik procesinę reikšmę, tačiau nėra pasyviųjų formų, kurios turėtų tiksliai statinę reikšmę.

(4) Pasyviųjų konstrukcijų su tranzityvais veiksnių atitinka veiksmo objektas, nežiūrint procesinės ar statinės veiksmažodžio pasyvinės formos reikšmės. Tiesa, turinčių statinę reikšmę formų objektas – veiksnyso tuo pačiu metu yra ir veiksmo sukeltos būsenos subjektas. Be to, abiem atvejais pasyvinė forma nusako pašalinį veiksmo atlikėją, subjektą. Todėl statinę reikšmę turinčios pasyvinės formos vis tiek atitinka pasyvo apibrėžimą.

Kita vertus, laikydami pasyvinės formas su statine reikšme vietoj veiksmažodinio tarinio vardažodiniu tariniu, mes sutapatintume jas su vardažodiniu tariniu, išreikštu subūdvardėjusiu dalyviu – pasyvo homonimu (plg. *Klevo lapai karpyti*). Atrodo, jos vis dėlto turi daugiau bendra su turinčiomis procesinę reikšmę veiksmažodinėmis formomis, negu su subūdvardėjusiu dalyviu: pastarasis nereiškia nei anksčiau atlikto veiksmo, nei pašalinio veiksmo atlikėjo (lapai karpyti ne todėl, kad juos kas nors prieš tai carpė).

Be abejo, statinę reikšmę turinčios formos skirtinos nuo procesinių, tačiau tai galima daryti neveikiamosios rūšies rėmuose. Nagrinėjant pasyviųjų konstrukcijų vartojimą, toks požiūris pasirodė patogesnis ir priimtinesnis.

Taigi, dėl išvardintų priežasčių čia siūloma procesinę ir statinę reikšmes laikyti pasyvo poklaisiais, kuriuos galima pavadinti procesiniu ir statiniu pasyvu. Patogumo

⁶ Plg. K. Brinker, *Das Passiv im heutigen Deutsch. Form und Funktion*, München – Düsseldorf, 1971, p. 109.

dėlei toliau straipsnyje procesiniam pasyviui pavadinti bus vartojamas terminas pasyvas (siaurąja prasme), o statinis pasyvas bus vadinamas statyvu.

2. Panagrinėkime statyvo reikšmę. Būsenos reikšmė yra tam tikras papildomas semantinis komponentas prie procesinės reikšmės. L. Lengreno žodžiais, statyvas apima dvi fazes – procesinę ir rezultatinę⁷: procesinę fazę sudaro implikuojamas ankstesnis veiksmas, o rezultatinę fazę – sekanti po veiksmo (=iš jo išplaukianti) būseną. Dviejų fazių išskyrimas gerai derinasi su dviguba semantine veiksnio role: veiksnys nusako procesinės fazės objektą ir rezultatinės fazės subjektą. Statyvo laiko reikšmę sudaro kaip tik rezultatinė fazė. Todėl pagal laiko ir būsenos reikšmę statyvą gali atitikti vardažodinis tarinys su būdvardžiu (plg. *Durys buvo atidarytos* ⇒ *Durys buvo atviros*). Pabrėžtina, kad statyvas ir vardažodinis tarinys su būdvardžiu panašiais atvejais yra sinonimai tik būsenos reikšmės atžvilgiu: statyvas semantiškai yra žymiai turtingesnis, nes, be daikto būsenos, nusako dar ir anksčiau atliktą veiksmą, būsenos rezultatiškumą ir pašalinį veiksmo atlikėją, o vardažodinis tarinys – tik daikto požymį, savybę.

Statyvą, be vardažodinio tarinio, pagal laiko ir būsenos reikšmę gali atitikti intranzityvinio eigos veiksmo veiksmožodžio aktyvinė forma (plg. *Čiuožykla uždaryta* ⇒ *Čiuožykla neveikia*), bet ir šiuo atveju statyvas yra semantiškai sudėtingesnis, negu sinoniminis veiksmožodis.

Dažniausiai statyvas nusako matomą būseną. Statyvas reiškia neapibrėžtos trukmės nuolatinę ar ilgalaikę būseną. Tuo jis panašus į neapibrėžtos trukmės eigos veiksmo veiksmožodžius ir turi panašią distribuciją (žr. § 5).

3. Toli gražu ne visų veiksmožodžių ir ne visos pasyvinės formos gali įgyti būsenos reikšmę kontekste. Tai priklauso nuo kelių faktorių: 1) veiksmožodžio veiksmo, 2) veiksmožodžio veiksmo būdo, 3) dalyvio laiko pasyvinės formos sudėtyje. Statinę reikšmę gali turėti tiksliai įvykio veiksmo terminatyvinių (apibrėžtos trukmės ir rezultatyvinių) veiksmožodžių pasyvinės formos ir tik su būtojo laiko neveikiamuoju dalyviu. Visų kitų veiksmožodžių tokios pat formos ir formos su esamojo laiko dalyviu gali turėti tiksliai procesinę reikšmę.

Daugumą veiksmožodžių, galinčių turėti statyvą, sudaro tranzityviniai konkretaus fizinio veiksmo ar psichinio poveikio veiksmožodžiai. Tai šių leksinių-semantinių grupių veiksmožodžiai:

1) Veiksmožodžiai, kurie nusako visokius veiksmus, sudarančius, pakeičiančius ar sunaikinančius objektą, pvz.: *pastatyti, sudaužyti, padaryti, sukurti, suplėšyti, parašyti, užmušti* ir pan.

2) Artimi pirmajai grupei veiksmožodžiai, kurie nusako veiksmus, pakeičiančius objekto išorę, pvz.: *nudažyti, apsiūti, išmarginti, papuošti, sutvarkyti* ir t. t.

⁷ Л. Ленгрен, Употребление краткой формы страдательного причастия прошедшего времени в современном русском языке, Уппсала, 1970, стр. 61–62 и далее.

3) Veiksmažodžiai, kurie nusako padėties pakeitimą, pvz.: *padėti, pakabinti, sukrauti, numesti, pakloti, išimti* ir t. t.

4) Trečiajai grupei artimi veiksmažodžiai, kurie nusako vieno daikto padėti kito daikto atžvilgiu, pvz.: *apsupti, pripildyti, surišti, užgriozdinti, uždengti* ir pan. Šiems veiksmažodžiams bendra tai, kad paprastai turi būti pasakyti abu daiktai (vienas jų pasakomas kilmininku arba įnagininku, pvz.: *Saulė apsupta raudono ūko /raudonu ūku*).

5) „Davimo – gavimo“ veiksmažodžiai, pvz.: *atsiųsti, duoti, apdovanoti, gauti, apdalinti* ir pan.

6) Psichinio poveikio veiksmažodžiai, pvz.: *įžeisti, iškankinti, prislėgti, sujau-dinti, sugluminti, nuraminti* ir t. t.

Matyt, galima išskirti ir daugiau panašių veiksmažodžių grupių.

Iki šiol buvo minimas tikrai tranzityvinių veiksmažodžių statyvas, kadangi jis kalboje yra dažniausias. Be tranzityvinių, statyvą taip pat gali turėti kai kurie besasmeniai (*pasnigta, palyta*, plg. *Kai pasnigta, mašinos važiuoja lėčiau*) ir intranzityviniai veiksmažodžiai (pvz.: *Kambaryje buvo prirūkyta, prišiukslinta šalia Kambarys buvo prirūkytas, prišiukslintas*), nusakantieji veiksmą, kurio šakelta būseną gali būti matoma.

Nors statinę reikšmę gali turėti ne visos pasyvinės formos su būtojo laiko dalyviu, statyvas yra dažnai vartojamas ir tekstuose sudaro nuo trečdalis iki pusės visų atitinkamų formų. Statyvo dažnumas iš dalies paaiškinamas tuo, kad a) daikto būseną negali būti išreikšta to paties veiksmažodžio aktyvu, b) statyvas semantiškai yra turtingesnis, negu sinoniminiai būdvardžiai ar eigos veiksmo veiksmažodžiai, c) kartais statyvas visai neturi sinonimų ir yra vienintelis būdas tam tikrai situacijai trumpai nusakyti (plg. *Langas neužskleistas = ?; Visų žvilgsniai nukreipti į svečią = ?*), d) dėl semantinio sudėtingumo statyvas paprastai turi platesnę distribuciją, negu jo sinonimai.

4. Be statyvo, reiškiančio būseną kaip ankstesnio veiksmo rezultata, apie kurią buvo kalbama iki šiol, yra pasyvinių formų, reiškiančių daikto būseną, kuri atsi-randa ir tęsiasi, kol vyksta ją sukeliantis veiksmas, plg. *Kambarys apšviestas lempa* ⇒ *Kambarį apšviečia lempa*. Kad čia pasyvinė forma reiškia dar ir vienalaikę rezul-tatinę būseną, parodo palyginimas su sakiniu *Kambarys apšviečiamas lempa*, kur forma su esamojo laiko dalyviu semantiškai yra visiškai lygi aktyvinei, nes reiškia tik procesą. Nors čia būseną yra ne ankstesnio, bet vienalaikio veiksmo rezultatas, ki-tais atžvilgiais šios formos yra tolygios statyvui ir priskirtinos prie jo. ¹Veiksmažodžių, kurie gali sudaryti šios rūšies statyvą, lietuvių kalboje, rodos, nedaug. Be minėto *apšviesti*, čia galima priskirti *apriboti, atskirti* (kaip sakinyje *Kambarėlis atskirtas nuo virtuvės plona pertvara* – plg. su *Kambarėlį atskiria ... plona pertvara*), *pajungti, perskirti, sujungti, užlieti, užtvindyti*. Tai vis priešdėliniai savaiminio veiksmo, ku-

rio subjektas yra daiktas, veiksmažodžiai. Iš dalies šis statyvas priklauso ir nuo veiksmo subjekto semantikos; pvz., sakinyje *Kambarys užlietas šviesa* (= *Kambarį užlieja šviesa*) statyvas reiškia vienalaikę su procesu būseną, o sakinyje *Rūsysis užlietas vandeniu* (= *Rūsį užliejo vanduo*) – ankstesnio veiksmo sukeltą būseną.

5. Kaip buvo minėta, procesinę ar statinę reikšmę pasyvinė veiksmažodžio forma įgyja tik kontekste. Statyvas ir pasyvas (siaurąja prasme) kiekvienas turi savo būdingus kontekstinius požymius, kuriuos galima suskirstyti tokiu būdu:

1) Pagrindinis statyvo, kaip ir pasyvo, požymis yra santykis laiko atžvilgiu su gretimų veiksmažodžių eile: laiko atžvilgiu statyvas derinamas su aplinkiniais veiksmažodžiais pagal jo rezultatinę fazę.

2) Statyvas, kaip ir pasyvas, gali būti vartojamas su tam tikromis aplinkybėmis. Šis kontekstinis požymis papildo pirmąjį ir yra nebūtinai – jis pasitaiko ne visuose sakiniuose su statyvu.

3) Statyvo kontekstiniu požymiu taip pat gali būti vienaarūšiai vardažodiniai tariniai.

Prieš nagrinėjant išvardintus statyvo požymius, norėtusi paminėti dar vieną faktorių, susijusį su pasyvinės formos reikšme: procesinė ar statinė reikšmė gali priklausyti nuo sakinių (ar tarinių) sintaksinių ryšių, nurodančių loginį veiksmų santykį. Plg. sakinius: 1) *Petras atėjo, jis buvo sužeistas*; 2) *Petras atėjo ir buvo sužeistas*. Pirmame pavyzdyje sakiniai jungiami be jungtuko, vadinasi, jie susiję vienalaikiškumo santykiu, ir todėl pasyvinė forma suprantama kaip statyvas. Antrame pavyzdyje turime vieną sakinį su vienaarūšiais tariniais, kuriuos jungia jungtukas *ir*; vadinasi, jie yra susiję laiko nuoseklumo ir priežastingumo santykiais, todėl pasyvinė forma suprantama kaip procesinė.

Dabar plačiau apsistosime ties kontekstiniais statyvo požymiais, palyginimui pateikdami ir kontekstinius pasyvo požymius.

5. 1. Jeigu aplinkiniai veiksmažodžiai nusako eilę vienalaikių arba nuoseklių veiksmų, statyvas, įsijungdamas į šią eilę savo rezultatinė faze, nusako vienalaikę su visais kitais veiksmais būseną, kuri yra susijusi su tais veiksmais tiksliai laiko plokštėje (žr. žemiau apie pasyvą). Statyvo santykis su aplinkiniais veiksmažodžiais gali būti patikrintas testu – pakeičiant statyvą formaliai jį atitinkančia aktyvine laiko forma. Pastaroji nusako procesinę fazę (= ankstesnį veiksma), ir tuo būdu jos laiko santykis su aplinkiniais veiksmažodžiais pasikeičia. Kitaip tariant, kontekste statyvas negali būti pakeistas aktyvu, nepakeitus laiko santykių. Tačiau statyvą galima pakeisti vardažodiniu tariniu arba eigos veiksmo veiksmažodžiu (jo rezultatinės fazės sinonimais), nepaliečiant laiko santykių.

Statyvas vartojamas tiek eigos, tiek įvykio veiksmo veiksmažodžių eilėse, panašiai kaip eigos veiksmo veiksmažodžiai. Pailiustruosime tai pavyzdžiais.

a) Statyvas eigos veiksmo veiksmažodžių eilėje: *Klomboj žydi* (es. I.) *rudens gėlės. Takas aplink klombą nubirstytas* (es. I.) *šviesgeltoniais obelių lapais* VR 149.

⇒ *žydi gėlės... ant tako yra obelių lapų, bet #žydi gėlės... taką nubarstė lapai; Ji sėdėjo* (būt. kart. l.) *prie rašomosios mašinėlės ir užsigalvojusi rūkė* (būt. kart. l.). *Stalas buvo apverstas* (būt. kart. l.) *popieriaus lapais VR 157. ⇒ sėdėjo... rūkė... mėtėsi* (buvo, gulėjo) *popieriaus lapai, bet #sėdėjo... rūkė ... apvertė* (buvo apvertusi) *stalą popieriaus lapais*. Abiejuose pavyzdžiuose pakeitus statyvą aktyvu, pasikeičia ir laiko santykis su aplinkiniais veiksmažodžiais: aktyvinė to paties veiksmažodžio forma yra įvykio veiksmo ir todėl nusako ankstesnį veiksmą, atplėsdama jį nuo kitų, – aprašomos scenos vaizdas sugriaunamas.

b) Statyvas įvykio veiksmo veiksmažodžių eilėje: *Iš tvartų išlenda* (es. l.) *berniukas. Jis nueina* (es. l.) *prie klėties durų. Ant durų uždėtas* (es. l.) *geležinis skersis ir įkabinta* (es. l.) *milžiniška spyna. Vaikis atrakina* (es. l.), *geležis nukrinta* (es. l.) *žvangėdama, durys atsidaro* (es. l.) IS 498. ⇒ *išlenda... nueina... ant durų yra skersis ir kabo spyna... bet #išlenda... nueina... uždėjo skersį ir įkabino spyną...; Išlipo Janulis iš ratų ir įėjo* (būt. kart. l.) *kieman. Niekas neišėjo* (būt. kart. l.) *pasitikti iš gimtųjų namelių, dargi šuo nesulojo* (būt. kart. l.). *Durys, langai, vartai – viskas buvo užrišta, užrakinta, užkalta lentomis ir paremta* (būt. kart. l.) *apipuvusiais basliais AV 21. ⇒ išlipo ... įėjo... ant durų kabėjo* (eigos v.) *spyna... ant langų buvo lentos... vartus rėmė basliai... bet #išlipo... įėjo... viską užrišo, užrakino, užkalė, parėmė basliais* (arba *buvo užrišę, užrakinę, užkalę, parėmę*). Taigi ir šiuo atveju, pakeitus statyvą atitinkamu to paties veiksmažodžio aktyvu, laiko santykiai su aplinkiniais veiksmažodžiais pasikeičia, ir vietoje vientiso paveiksmo gauname po dvi eiles nesusijusių veiksmų, nes aktyvo formos nusako ankstesnius veiksmus.

Priešingai statyvui, pasyvas į veiksmažodžių eilę įsijungia vienintele procesine savo faze ir nusako vieną iš vienalaikių ar nuoseklių veiksmų. Pasyvo nusakomas veiksmas yra susijęs su kitais tiek laiko, tiek priežastingumo santykiu (žr. aukščiau apie statyvą). Pasyvas visada gali būti pakeistas atitinkama aktyvo forma, nepakeičiant jo laiko ir priežastingumo santykio su veiksmažodžių eile. Pasyvas, kaip įvykio veiksmo veiksmažodžio forma, daugiausia pasitaiko įvykio veiksmo veiksmažodžių eilėse. Pvz.: *Pasigirdo šūvis. Visi sustingo, kur kas stovėjo. Ginčas buvo aki moju pamirštas JA 107 ⇒ pasigirdo... sustingo... pamiršo.*

Eigos veiksmo veiksmažodžių eilėje pasyvas vartojamas ankstesniam veiksmui išreikšti ir paprastai turi papildomų kontekstinių požymių, pvz., laiko aplinkybių. Plg. *Stovėjo Laukys nejudėdamas ir tada, kai karstas jau buvo nuleistas į duobę LTN 127.*

5.2. Iš pasyvinių formų su būtojo laiko dalyviu tiktai statyvas vartojamas su laiko aplinkybėmis, kurios nusako ilgalaikiškumą, pastovumą, kaip antai: *ilgai, nuolat, visą laiką, visada, visą dieną (vasarą, valandą)* ir t. t. Tuo statyvas taip pat panašus į eigos veiksmo veiksmažodžius. Pvz.: *Blyža ištraukė iš švarko kišenės tinklėlį,*

kuris dėl viso pikto visados ten būdavo įkištas VR 325; „Kad ir vaistinė naktimis uždaryta, to nežinai?“ AV 135.

Pasyvas neturi semantinio komponento „ilgalaikiškumas“ (ši komponentą turi tiktai pasyvas su esamojo laiko dalyviu) ir todėl negali turėti šio tipo laiko aplinkybių.

Statyvas negali būti vartojamas su tokiomis būdo aplinkybėmis, kaip antai: *lėtai, greitai, palaipsniui* ir pan., kurios negali apibūdinti būsenos ir apibūdina tik veiksmą, procesą. Šierieveiksmai šalia pasyvinės formos yra procesinio pasyvo požymis, plg.: *Durys buvo iš lėto uždarytos.*]

5.3. Statyvo kontekstiniu požymiu gali būti vienarūšiai vardažodiniai tariniai, pvz.: *Visų ūkininkų trobesiai, jei ne masyvūs, tai mediniai ir gražiai nutepti, o moliniai namai bent nutinkuoti* IS 41; *Sodybos vartai nauji, žaliai nudažyti, tokie iškilmingi* IS 493.

Statyvą turime ir tais atvejais, kai jis įeina į vardažodinių tarinių eilę kituose sakiniuose, pvz.: *Ir šautuvas jo (Luko) buvo prastesnis – vienvamzdis, ir kailinukai gerokai aplopyti* JA 7; *Raštinė pustuštė, apylinkės taryba uždaryta* JA 169. Laiko santykio atžvilgiu tokios tarinių eilės yra panašios į eigos veiksmo veiksmažodžių, nusakančių vienalaikius veiksmus ar būsenas, eiles.

5.4. Šalia kontekstinių statyvo požymių reikėtų paminėti tokią pastebėtą faktą. Paprastai pasyvinė forma turi statinę reikšmę sakiniuose su vietos aplinkybe, jeigu linijinė sakinio struktūra yra tokia: vietos aplinkybė + tarinys + veiksny. Statyvas gali būti pakeistas eigos veiksmo veiksmažodžiais, kurie nusako padėtį erdvėje, pvz.: *stovėti, gulėti, kabėti* ir kt., taip pat veiksmažodžiu būti. Plg. *Birutė išvedė vyrus pro kitas duris prie daržinės, kur buvo sukrauti kolūkio pašarai* JA 67. *Keliose vietose (ant stalo) pastatyti dubens su rūgusiu pienu, į jų kraštus atremti šaukštai. Šalia pieno dubenų padėta po keletą riekių duonos* IS 65.

Šis požymis, kaip ir antrasis bei trečiasis, yra tik papildomas ir palydi pirmąjį, pagrindinį.

*

Taigi tam tikrų leksinių-semantinių grupių įvykio veiksmo terminatyvinių veiksmažodžių pasyvinės formos su būtojo laiko dalyviu gali turėti, šalia procesinės, statinę reikšmę. Keli argumentai šias formas leidžia laikyti pasyvo poklasi u. Semantiškai statyvas yra sudėtingesnis už procesinį pasyvą. Pagal laiko ir būsenos reikšmę statyvo sinonimais gali būti eigos veiksmo veiksmažodžiai bei vardažodinis tarinys su būdvardžiu. Statinė ar procesinė pasyvo reikšmė priklauso nuo konteksto. Pagrindinis statyvo požymis yra laiko santykis su aplinkiniais veiksmažodžiais. Statyvas turi bendrą bruožą su eigos veiksmo veiksmažodžiais. Galimas dalykas, kad statyvas turi tendenciją formuotis į savotišką eigos veiksmo nesavaiminės būsenos veiksmažodžių grupę.

SUTRUMPINIMAI

- AV – A. Vienuolis, Amžinasis smuikininkas, V., 1969
IS – I. Simonaitytė, Vilius Karalius, V., 1971
JA – J. Avyžius, Kaimas kryžkelėje, V., 1970
LTN – Lietuvių tarybinė novelė, V., 1969
VR – V. Rimkevičius, Studentai, V., 1957

О ЗНАЧЕНИИ СОСТОЯНИЯ ПАССИВНЫХ ФОРМ ГЛАГОЛА

Резюме

Наряду с процессуальным значением, пассивные формы с причастием прошедшего времени, образованные от предельных глаголов совершенного вида ряда лексико-семантических групп, могут приобретать в контексте и значение состояния. Ряд примеров позволяет считать эти формы подклассом пассива. В статье рассматриваются контекстные признаки статива в сопоставлении с процессуальным пассивом.